

Oslo 1. mai 1989

Med forbehold om endringer

SPERRET 1.5.89 kl 1100

Statsminister

Gro Harlem Brundtland

KRAV TIL INNSATS - FOR FELLES FRAMTID

1.mai 1989 kan vi med sikkerhet slå fast at vi i årene framover trenger mer sosialdemokrati - fordi vi trenger hverandre. Oppgavene vi står overfor i 90-årene - nasjonalt og internasjonalt - viser hvor viktig det er for oss mennesker å holde sammen. Og hvor farlig det vil være hvis høyrekreftene og de snevre særinteressene skulle bli styrket, også i vårt land.

I dag er det enda sterkere behov for felles handling og politisk styring. På noen områder er det en livsnødvendighet: Tenk på miljøproblemene. Nå innser stadig fler at miljøet redder vi bare gjennom et mer forpliktende samarbeide, mer bevisst politisk styring og en sterkere felles innsats.

Er det annerledes hvis vi ser på andre av skyggesidene ved dagens utviklingen? Blir det mindre ensomhet i et samfunn der den enkelte skal overlates mer til seg selv? Blir det mer trygghet og mindre kriminalitet hvis vi svekker fellesskapet og samholdet mennesker imellom?

Vi må ikke lukke øynene og tro at verden passer seg selv, bare vi passer vårt.

Arbeid for alle er vår aller viktigste utfordring. Det er og vil være hovedmålet for Arbeiderpartiet.

Den økonomiske krisen som utviklet seg foran og etter forrige stortingsvalg var den største trussel mot den fulle sysselsetting i Norge i nyere tid. Det var da det ble nødvendig med en helt annen politikk - ikke nå.

Hvis den økonomiske politikken ikke var blitt lagt om i 1986, ville Norge havnet i en gjeldskrise som hadde betydd langt sterkere innstramminger enn de vi nå har vært igjennom.

Norge kunne havnet i den samme situasjon som danskene - med en arbeidsledighet på 8-10 % og en utenlandsgjeld som er så stor at bare rentene tilsvarer 1 månedslønn for hver dansk lønnstaker.

Da ville vi hatt langt flere ledige og langt færre muligheter til å bekjempe ledigheten.

Høyre som hele tiden har kritisert oss for ikke å stramme sterkere til, særlig overfor kommuner og fylker, forsøker nå å fortelle folk at det fantes en lettvent vei ut av problemene.

Men det var jo ingen vei utenom vanskelighetene. Det visste Høyre den gang. Det vet Høyre i dag, selv om de nå statser på at folk fort vil glemme. Det var nødvendig å komme vekk fra høyrebølgens jappekultur, vekk fra troen på at det var mulig å låne seg til velstand. Vi måtte bruke mindre, skape mer og fordele bedre. Det var nødvendig å heise opp igjen verdien av arbeid og innsats. Det var nødvendig igjen å få bakkekontakt. Det er og blir arbeid som skaper velstand.

Derfor var det nødvendig at arbeiderbevegelsen tok ansvar. Igjen har vi sett hvilken styrke det gir når den faglige og politiske arbeiderbevegelse går sammen om å løse oppgavene. Det inntektspolitiske samarbeidet i fjor og i år har vært den viktigste forutsetningene for å få orden på norsk økonomi, og for å bidra til at byrdene ble mer rettferdig fordelt.

Hvor var Høyre og Fremskrittspartiet når disse tunge takene skulle tas? Jo, der vi alltid finner dem, som arbeiderbevegelsens fremste motstandere.

Hva hadde vært situasjonen hvis Syse og Hagen hadde fått det som de ville i fjor, og veltet hele det inntektspolitiske samarbeidet? Vi ville vært tilbake i en alles kamp mot alle, hvor priser og lønninger løp omkapp. Vi ville fått større ulikheter og vi hadde stått uten pensjonsreformen, uten

forlengelsen av svangerskapspermisjonen og uten forbedringen av studielåneordningen.

Det underskuddet som var skapt i utenriksøkonomien måtte bort. Ikke fordi utenriksøkonomien er viktigere enn sysselsettingen. Men fordi det ikke er mulig å holde full sysselsetting og varig vekst med store underskudd i utenriksøkonomien.

Hvis vi ikke har orden i økonomien, får vi heller ikke orden på alt det andre vi ønsker å gjøre noe med. Da får vi ikke løst oppgavene i helsevesenet og eldreomsorgen, vi får ikke nok barnehageplasser og heller ikke en bedre skole.

Og la oss aldri glemme at de som taper mest i en økonomisk krise, det er de som fra før er vanskeligst stilt.

Tror noen at det er de lavtlønte i fagbevegelsen som ville tjent på høyrepolitikken? De gjorde ikke det før 1986 og det vil ikke gjøre det etter 1989, hvis høyresiden nå skulle få nye sjanser.

Arbeiderbevegelsen er det beste forsvarsverk mot den situasjon vi ser i så mange andre land, at 10% av befolkningen bærer byrdene av de økonomiske problemene, som arbeidsledige. Vi må aldri godta et samfunn der et mindretall settes utenfor og bærer de største byrdene for et flertall som stadig får det bedre. Vi skal ha et samfunn der alle får muligheter.

Derfor må vi ikke gi høyrekreftene en ny sjanse.

Det har vært tatt tunge tak gjennom disse tre årene. Men de har ikke vært til å komme utenom. Og vi har sett at vi får resultater, når vi samarbeider om løsningene.

Hvilke saker er det som har opptatt folk sterkest? Jo, den altfor høye prisstigningen, og den altfor høye renta. Nå er disse i ferd med å komme på plass, nettopp fordi vår økonomi er blitt styrket. Prisene stiger mindre - og renta er nå på vei nedover.

Nå er det den altfor store arbeidsledigheten som opptar oss sterkest. Regjeringen har fått tilslutning til de

kraftigste tiltakene som noen gang har vært satt inn mot ledighet i dette landet.

Slik har vi både satt økt fart i viktige offentlige oppgaver innenfor miljø og samferdsel. Og vi har gitt nye stimulanser til utbygging av industri og næringsliv.

De konservative kreftene i Europa møtte den økonomiske krisen med en politikk som ga stor og langvarig ledighet og sosiale nedskjæringer som resultat. Det er den samme oppskrift Høyre og Fremskrittspartiet her hjemme anbefaler: Sterkere nedskjæring i de offentlige budsjetter og mindre skatt for de mest velstående.

Vi tror ikke på den oppskriften. Den har ikke virket i andre land. Den vil heller ikke virke hos oss. Den vil gi større problemer i helsevesenet, i eldreomsorgen, i barnehageutbyggingen og i skolen. Og det ville gitt enda flere arbeidsledige.

Det er ingen tilfeldighet at det er i de landene hvor sosialdemokratiet har hatt styring at man har unngått stor ledighet og store sosiale nedskjæringer. De har greid det i Sverige - og vi skal greie det i Norge. Men da må vi nå vinne kampen mot høyrekreftene.

Valget i høst står om samfunnsutviklingen i 90-årene og hvilke verdier vi skal bygge på. Vi vil føre videre og styrke de sosialdemokratiske verdiene: Et sterkere samhold mellom mennesker, større rettferdighet og mer demokrati. Vi vil fornye og forsterke velferdssamfunnet.

Mot dette står høyrekreftene, som alltid har gått imot sosiale reformer som kan utløse nye krefter, likestilling og større rettferdighet.

En av de viktigste reformene for større rettferdighet som er gjennomført i 80-årene, er nye skatteregler. Dette er reformer som har skapt større rettferdighet mellom høye og lave lønnsinntekter. Også her måtte vi kjempe mot Høyre og Fremskrittspartiet.

Men arbeidet med skattereformene er ikke over. Nå er oppgaven å skape større likhet mellom lønnsinntakere og selvstendig næringsdrivende. Nå må vi reformere også bedriftsbeskatningen og kapitalbeskatningen. Skal det bli gjort noe med dette, må Arbeiderpartiet ha regjeringsansvaret etter 11. september.

Det er vel ingen som tror at Høyre og Fremskrittspartiet vil stille seg i spissen for en slik politikk ?

Og tror noen i fagbevegelsen at det blir mulig å få til ordninger med overskuddsdeling i bedriftene, hvis det blir Høyre og Fremskrittspartiet som får prege politikken i regjeringskontorene fra høsten av ?

Mange sier nå at det ikke kan bli noen borgerlige regjering etter høstens valg. Det er galt. De som tror at Stortingsvalget ikke blir en hard kamp om samfunnsstyringen i 90-årene tar feil.

La ikke en slik falsk trygghet få passivisere oss, slik vi opplevde i 1987. Da kan resultatet bli en utvikling mot en sterk høyredreining.

Det er et borgerlig alternativ ved dette valget: En enda mer markert høyrepolitikk enn den vi fikk i 1981. For denne gangen har Høyre erkjent at Fremskrittspartiet må være en del av regjeringsgrunnlaget. Og Venstre har tonet flagg og lagt seg flat for Høyre og Fremskrittspartiet.

Ingen bør være i tvil om at en framgang for de borgerlige partiene ved høstens valg, vil bety en annen regjering. Det vil bety en helt annen politikk. Nå må vi åpne øynene for at politikk er alvor, og at vi har rett og plikt til å være med på å forme vår egen og våre barns fremtid.

Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti åpner døra for et samarbeide med Fremskrittspartiet for å sikre en ny borgerlig regjering. De åpner døra for krefter som ønsker å redusere de folkevalgte muligheter for å styre samfunnsutviklingen.

Carl I Hagen hevder at han vil ta makten fra politikerne for å gi den tilbake til enkeltmennesket. Men det var ikke der den lå - og det er ikke der makten vil ligge. Svekker vi politikken innflytelse over samfunnsutviklingen, er det helt andre krefter - det er noen få - og ikke de mange enkeltmennesker som får større makt og innflytelse.

Fremskrittspartiets lettvinde angrep på politikerne, er et skalkeskjul for å svekke folkevalgt innflytelse over samfunnsutviklingen.

Hva vil skje med vårt miljø hvis vi svekker politikken rolle i samfunnet ?

Hensynet til vårt miljø er i dag det sterkeste bevis på nødvendigheten av å styrke fellesskapets interesser, hvis vi ikke alle skal bli offer for en utvikling som er ute av kontroll og styring.

Hvis vi svekker samfunnsansvaret og mulighetene for å styre utviklingen, ja, da motvirker vi våre egne interesser. Ja, vi risikerer å undergrave vårt eget livsmiljø, våre barn og barnebarns livsgrunnlag.

I miljøpolitikken er det nødvendig å kombinere politisk styring med innsats fra hver og en av oss - hvis vi skal nå felles mål. Samtidig som det er nødvendig med et sterkere og mer forpliktende internasjonalt samarbeide om de mest alvorlige og livstruende miljøproblemene - truslene fra atmosfæren over oss.

Det var nødvendig med en snuoperasjon også i miljøpolitikken våren 1986. Den har vi satt igang. Nå må vi ikke en gang til risikere at miljøpolitikken forsømmes, at lovverket svekkes og bevilgningene til miljøinnsatsen reduseres. Det var det som skjedde etter at Høyre fikk overta regjeringskontorene i 1981.

Ett av de store mysteriene i norsk politikk for tiden er derfor at Venstre velger Høyre som samarbeidspartner i miljøpolitikken. Det må bare være Arne Fjørtoft som tror at miljøproblemene kan løses med Høyre og Fremskrittspartiet ved roret.

I den senere tiden har vi dessverre ikke vært forskånet fra å oppleve bruk av udemokratiske virkemidler i den politiske debatt i vårt land. Anslag som har vært rettet mot asylmottak er eksempler på at enkelte tillater seg å gå over streken for å fremme sine holdninger.

Slike metoder kan under ingen omstendighet aksepteres. Dersom Norge skal oppleve økt bruk av vold og trusler, vil viktige verdier i vårt samfunn være truet.

Vold avler vold. Motsetninger og konflikter har lett for å forsterke seg.

Det er en oppgave for alle å bidra til at konfliktnivået dempes. I Norge har alle mennesker anledning til å mene og si hva de vil. Derimot har ingen av oss anledning til å skade andre, true andre eller trakassere andre.

*

Vi trenger 1-mai også i 1990-årene. Arbeiderbevegelsen har fortsatt mye å slåss for - og sterke krefter å slåss mot.

Det var når makt og innflytelse ble flyttet over til politiske organer at Norge utviklet seg fra et fattigsamfunn til et velferdssamfunn.

Politiske organer er de eneste maktsentra vi alle kan være med på å prege. Ikke bare gjennom valg som bestemmer sammensetningene. Også gjennom det daglige arbeidet med enkeltsaker. De som i dag vil redusere politikkens rolle i samfunnet vil reversere utviklingen.

Det vi trenger er å utdype og videreutvikle demokratiet. Den oppgaven skal arbeidebevegelsen stille seg i spissen for. Det er ingen som gjør den jobben for oss. Så la oss brette opp ermene og gjør den innsats som er nødvendig - en innsats for en felles framtid.